

למה נהגים לעשות 'קידוש' בבית הכנסת?

בית המקדש הציע שלל דרכים להתקרב לאלוקים. אילו תחליפים יש לנו כיום?

מה הסיבה למסיבה

כיום נהוג ומקובל לציין אירועים משמעותיים בחיינו באמצעות מסיבה וסעודה גדולה; ילד מגיע לגיל בר-מצוה חוגגים זאת במסיבה גדולה; אדם חוגג את יום הולדתו הוא עורך קידוש בבית הכנסת או שהוא עושה מסיבה גדולה ומזמין את כל ידידיו ומכריו; וכן כשקורה לאדם נס או אחרי שעבר ניתוח רציני וחזר לבוריו נהוג לערוך מסיבה או סעודה וכדו'.

מהו המקור לתופעה הזאת של ציון האירוע באמצעות סעודה או מסיבה?

בפרשת השבוע אנו קוראים לראשונה על כל העניין של הקרבנות שהיו מקריבים בבית המקדש. שם היו מקריבים כמה סוגים שונים של קרבנות. הקרבן הראשון שאנו קוראים עליו בפרשת ויקרא הוא קרבן עולה שאותו היה יהודי מביא לבית המקדש כאשר הוא חש געגועים להקב"ה והוא מעוניין להתקרב (מלשון קרבן) לה' ובכך גילה שהוא רוצה ביחס קרוב יותר אתו.

קרבן עולה היה כולו עולה ומוקטר על גבי המזבח ואף אחד לא היה אוכל ממנו שום דבר אלא כולו קודש לה' ולכן הוא נקרא "קרבן עולה", כפי שמובא במדרש תנחומא: "ולמה נקרא שמה עולה .. אין בריה טועם ממנה אלא כולה עולה להקב"ה שהוא עליון לכך נקרא שמה עולה".

היום שאין לנו את בית המקדש ונשללה מאתנו האפשרות להקריב קרבנות, מה יעשה האיש היהודי שמעוניין להתקרב אל הקב"ה ולפתח יחס וקשר עמוק יותר עם ה', כיצד יגיע לזה?

אומרים חז"ל "תפילות כנגד תמידין תקנום" [?] קרבן תמיד שהיו מקריבים בבית

המקדש פעמיים ביום היה קרבן עולה, "עולת תמיד", שכולו נשרף על גבי המזבח. כך גם בתפילה היהודי צריך לתת את כל כולו לה'; כשהוא מתפלל עליו להיות מרוכז כולו במילות התפילה, ויתירה מזו, כשם שקרבן עולה אין הנאה ממנו לכהנים ולבעלים של הקרבן והם אינם אוכלים ממנו כך גם תפילתו של היהודי עליה להתרכז לא בבקשת צרכיו הגשמיים אלא ברצון שלו להתקשר יותר אל הקב"ה ולהתקרב לשכינה ולא לחשוב על הצרכים האישיים שלו, ע"ד קרבן עולה שכולו לה' (ראה שיחת י"ב תמוז תשד"מ [התוועדות ח"ד עמ' 2181]).

הקרבן השני שאנו קוראים עליו בפרשתנו הוא קרבן שלמים; כשהתרחש לו לאדם נס מלמעלה, כשהוא ניצל מחולי או שזכה בלוטו או שהקבוצה שלו ניצחה במשחק וברצונו להודות לה' על כך היה מביא קרבן תודה (שהוא חלק מקרבנות שלמים) לקב"ה.

בניגוד לקרבנות האחרים שהזכרנו, רק חלק קטן מהקרבן הזה נשרף על-גבי המזבח, אותו חלק שאנשים נמנעים מלאוכלו בכל מקרה והשאר מתחלק בין הכהנים והבעלים המביאים את הקרבן לבית המקדש. והיו אוכלים אותו בירושלים, ואכן ירושלים היתה מלאה תדיר במסיבות של קרבן תודה, שכן כל יהודי שהקריב קרבן שלמים היה מזמין ידידים ועניים למסיבה ומודה לה' על כל הטוב שגמל אותו.

וכך גם קרבן חגיגה שהיו מביאים בחגים, זה קרבן שלמים, שלמי שמחה ושלמי חגיגה, שכל זה נעשה כדי לחגוג עם הקב"ה ולהודות לו, והקרבן נקרא בשם 'שלמים' כדברי רש"י בפרשתנו "שיש בהם שלום למזבח לכהנים ולבעלים", כי גם הכהנים והבעלים אוכלים מהקרבן, כולם נהנים ממנו, גם נותנים קצת לה' וגם הכהן מסודר וכמובן הבעלים נהנים[2].

קורבן מסוג קוגל

בימינו שאין בית המקדש קיים ואין מקריבים קרבנות, תמורת הקרבן עושים סעודת מצוה שזוהי סעודת הודאה שבאמצעותה מודים לה' על כל הטוב אשר גמלנו. וזהו אפוא היסוד ההלכתי לסעודת בר מצוה.

וכמו שהמהרש"ל כותב בים שלמה (בב"ק פרק ז סימן לז) ש"סעודת וחגיגת בר מצוה לנער שמלאו לו שלוש עשרה שנה ויום אחד [2] אין לך סעודת מצוה גדולה מזו, שהיא סעודת הודאה למקום ב"ה על שזיכה את הנער הזה להגיע למצוות

שגדול המצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה .. כש"כ בהגיע עתו של הנער עת דודים לזמן התחייבותו בפועל בכל המצוות שראוי לעשותו יום טוב".

וכן בנוגע לסעודת הודאה: "וכתבו האחרונים מי שנעשה לו נס .. וראוי לומר פרשת תודה .. ונוהגים לעשות סעודה לאוהביו ומקורביו ולתלמידי חכמים ולעניים בני טובים, ולספר הנס ולהודות להשי"ת בשעת הסעודה על חסדיו וכמ"ש אודה ה' בכל לבבי בסוד ישרים ועדה" (פסקי תשובות חלק שני רי"ח סעיף י"א).

ומזה השתלשל המנהג לערוך קידוש לכל הקהילה בבית הכנסת, שזוהי הדרך הנכונה להודות לה', כשיהודים מתאספים בצוותא חדא שותים 'לחיים' ומודים לקב"ה על כל הטוב והחסד, ובפרט אם התקרובת (הצ'ולנט²) שעל השולחן משובח ² הרי זהו הענין של קרבן שלמים שכולם נהנים ממנו, הבעלים, הקהילה וגם לקב"ה יש נחת מזה שיהודים מתאספים יחד ושמחים.

וכפי שרואים בפועל שהקידוש מביא אוירה נינוחה ושלוש בין כתלי בית הכנסת. בזמן התפילה אפשר עוד לראות אנשים בלי מצב-רוח, אבל בזמן הקידוש רואים בחוש נהרה של שמחה שפוכה על פני כולם²

ועד"ז ביום טוב כותב רבינו הזקן: "והאנשים בזמן שבית המקדש היה קיים היו אוכלים בשר שלמים לשמחה, ועכשיו שאין בית המקדש קיים .. כיון שאין לנו בשר שלמים ומכל מקום מצוה יש באכילת בשר ביו"ט כיון שנאמר בו שמחה" (הל' יו"ט ס' תקכ"ט סעיף ז). רואים אפוא שסעודת יום טוב היא ע"ד ובמקום קרבן שלמים.

לא לחטוא

לאחר מכן אנו לומדים בפרשת השבוע על קרבן חטאת; עד עתה עסקנו ביהודי שנמצא באווירה טובה בבית הכנסת ומתפלל ואח"כ אומר 'לחיים' וכו', אבל בהמשך היום כאשר הוא עסוק ב'דרך ארץ' בעבודתו, עסקיו ופרנסתו וקורה שלא נזהרים כל כך ובלי כוונה קצת משקרים או שוכחים להחזיר חובות וכדו', מה קורה כאשר יהודי חוטא בשוגג?

כאשר יהודי תופס את עצמו שחטא והוא מעוניין לכפר ולעשות תשובה ² הוא מביא קרבן חטאת לבית המקדש והקרבן הזה הוא ממוצע בין עולה לשלמים, חלקו נקרב על גבי המזבח וחלקו נאכל על ידי הכהנים, אולם הבעלים לא אוכלים ממנו מאומה. כלומר, המטרה היא שהזולת ייחנה מזה ולא אתה עצמך וזהו חלק מהכפרה על החטא.

הקרבת הזה אינו נחשב לקרבן עולה כי אותו יהודי עדיין רחוק מה', לפני שהוא מתקרב אל הקב"ה עליו קודם לעשות תשובה ולכפר על חטאתו, בד בבד קרבן זה אינו יכול להיחשב לקרבן שלמים כי נשללת ממנו האפשרות להנות מקרבן זה, כי אין כאן "סיבה למסיבה" אלא תשובה וכפרה, ולכן הוא מביא קרבן שרק הכוהנים נהנים ממנו.

בימינו, כשאנו נמצאים בגלות, ואין לנו את האפשרות להביא קרבן חטאת אומר הנביא "וחטאך בצדקה פרוק", כלומר, לאחר שאדם עשה תשובה והתחרט על מעשיו הוא צריך לתת צדקה, לתת משהו מעצמו לטובת הזולת ורק כך הוא יכול לכפר על עוונותיו.

וכמו שאדמו"ר הזקן כותב בתניא בפרק ל"ד: "כנודע ממאמר רז"ל שמצוות צדקה שקולה כנגד כל הקרבנות", ויתירה מזו הוא כותב באגרת הקודש (סי' י') "וז"ש עשה צדקה ומשפט כבוד לה' מזבח", וכן באגרת התשובה כותב "לכן נהגו עכשיו כל החרדים לדבר ה' להרבות מאד מאד בצדקה כי כל אשר לאיש יתן בעד נפשו", ובמקום אחר כותב "וכל הזובח את יצרו בזה ופותח ידו ולבבו אתכפיא לסט"א וכו'".

מסופר שכשאחד המשפיעים לימד את הרעיון הזה בתניא, שיהודי מכפר על עוונותיו בצדקה הוא שאל, ומי שאין לו כסף כדי לפדות את עצמו ואת נפשו בצדקה מה יעשה!? אומרים לו: אם אינך יכול לעמוד במחיר [?] אל תחטא! [?]